

УДК 331.56

Білоус С.Р., магістр, 1 курс, гр. ЕПМ-22, ФБСО
науковий керівник – к.е.н., доц. кафедри фінансів та цифрової економіки Обіход С.В.
Державний університет «Житомирська політехніка»

Основні напрями підвищення продуктивності праці на підприємстві

В умовах ринкової економіки підвищення продуктивності праці є основним чинником вирішення економічних проблем підприємств. Ефективність використання трудових ресурсів на підприємстві відображається у зміні продуктивності праці, що є результируючим показником діяльності підприємства і відображає всі позитивні сторони та недоліки роботи. Сучасні наукові дослідження зосереджені на питаннях визначення змісту продуктивності праці, розробці методики вимірювання її рівня та динаміки, а також на використанні різних методів для оцінки впливу чинників на продуктивність праці на різних рівнях розвитку економічних систем. Проте в умовах розвитку цифрової економіки недостатньо дослідженими залишаються питання системного підходу до аналізу напрямів підвищення продуктивності праці на основі використання цифрових технологій та впровадження програм управління продуктивністю в економічних системах.

Продуктивність – це показник ефективності використання ресурсів, таких як праця, капітал, земля, енергія та матеріали, задля виробництва товарів та надання послуг. Вона відображає взаємозв'язок між кількістю та якістю вироблених товарів і послуг і ресурсами, витраченими на їх виробництво. Хоча продуктивність можна розглядати як загальний індикатор ефективності використання ресурсів, сучасна економічна теорія стверджує, що точно визначити внесок окремих ресурсів у виробництво продукції неможливо. Тому на практиці найчастіше використовується показник продуктивності праці, хоча він не є єдиним джерелом продуктивності. Продуктивність праці – це її здатність у процесі виробництва створювати духовні та матеріальні блага, а також надавати послуги. Продуктивність праці визначається кількістю продукції, робіт чи послуг, які виробляє працівник або група працівників за одиницю робочого часу (зміну, годину, місяць, рік), або ж кількістю робочого часу, необхідного для виготовлення одиниці продукції. [1].

Продуктивність праці є одним з інструментів впливу на ефективність та результативність виробничих процесів на підприємстві. Розрахунок продуктивності праці є важливим початковим етапом для:

- оцінки поточного рівня продуктивності;
- аналізу факторів, що впливають на зміну продуктивності;
- розробки заходів для підвищення продуктивності;
- вимірювання та оцінки впливу цих заходів на зростання продуктивності;
- здійснення контролю за динамікою продуктивності праці.

Таким чином, аналіз продуктивності праці дає змогу управляти ефективністю виробничих процесів на підприємстві [4]. Впровадження програми управління продуктивністю праці може стати дієвим і комплексним інструментом, який забезпечить умови для підвищення продуктивності будь-якої економічної системи макро- чи мікрорівня, що прагне до підвищення конкурентоспроможності.

Методи вимірювання продуктивності праці використовуються для оцінки ефективності використання трудових ресурсів на підприємстві. Основні методи:

1) натуральний метод базується на кількості виробленої продукції в натуральних одиницях виміру (штуки, тони, метри тощо) на одного працівника або на одиницю часу. Метод умовно-натуральних одиниць застосовується на підприємствах, які виготовляють різноманітну продукцію. Він передбачає перерахунок різних видів продукції в умовні одиниці на основі певного коефіцієнта, що відповідає складності виробництва або витратам праці на виготовлення одного виду продукції [2];

2) трудовий метод базується на співвідношенні виробленої продукції до витрат робочого часу. Це може бути кількість одиниць продукції, виробленої за одну людину-годину або кількість витраченого часу на виробництво одиниці продукції;

3) вартісний метод базується на загальній вартості виробленої продукції за певний період часу. Він враховує не лише кількість продукції, але й її вартість, що дозволяє отримати більш точне уявлення про ефективність праці.

На продуктивність праці та її динаміку впливає множина різноманітних факторів. На рівні підприємства ці фактори поділяються на зовнішні та внутрішні. Зовнішні фактори не підпорядковуються контролю підприємства, проте визначають рівень використання всіх видів ресурсів організації (трудових, виробничих, фінансових). До цієї категорії належать:

- політичне та законодавче середовище;
- інфраструктурне забезпечення;

- ринкові умови та конкурентне середовище;
- соціально-економічна ситуація в галузі та регіоні;
- доступність матеріально-технічних та природних ресурсів;
- стан ринку праці;
- культурні та соціальні норми;
- вплив стейкхолдерів (акціонерів, конкурентів, постачальників, споживачів, органів влади).

Фактори непрямого впливу (політичні, законодавчі, соціальні, економічні, конкурентні, технологічні) хоч і не підконтрольні підприємству безпосередньо, але повинні враховуватися при розробці програм підвищення продуктивності праці та можуть частково регулюватися.

Внутрішні фактори формують безпосередні результати діяльності підприємства і поділяються на:

- основні – мають прямиий вплив на продуктивність праці
- другорядні – впливають опосередковано через зміни у структурі продукції, порушення виробничої та технологічної дисципліни тощо [3].

Рівень продуктивності праці визначається співвідношенням між обсягом виробленої продукції або виконаних робіт і витратами робочого часу. Від нього залежить розвиток промислового виробництва, підвищення заробітної плати та доходів, а також зниження собівартості продукції. Підвищення продуктивності праці завдяки механізації, автоматизації, впровадженню нових технологій і техніки фактично не має обмежень. Тому основною метою аналізу продуктивності праці є виявлення можливостей для подальшого збільшення випуску продукції за рахунок її зростання, а також раціональніше використання працівників і їхнього робочого часу.

Для розробки ефективної стратегії підприємства з підвищення продуктивності праці, необхідно спершу всебічно оцінити всі наявні можливості та резерви. Основними напрямками цієї роботи є організація розробки планів підвищення продуктивності на кожному робочому місці та в кожному структурному підрозділі, а також залучення персоналу до процесу планування та контролю за виконанням цих заходів.

Продуктивність праці є ключовим показником економічної ефективності будь-якого підприємства. Її підвищення безпосередньо впливає на зниження витрат, збільшення обсягів виробництва та покращення конкурентоспроможності. В умовах зростаючої глобалізації та технічного прогресу підприємства змушені постійно шукати нові підходи до підвищення продуктивності праці. Основними напрямками є:

- впровадження новітніх технологій – стосується як автоматизації виробничих процесів, так і використання сучасних інформаційних систем для управління підприємством;
- оптимізація організаційних процесів – передбачає перегляд існуючих виробничих ланцюгів та робочих процесів з метою зменшення простоїв, скорочення втрат часу та ресурсів;
- підвищення кваліфікації працівників – інвестиції у навчання та розвиток працівників також сприяють підвищенню продуктивності. Кваліфіковані працівники краще використовують технічні можливості обладнання, пропонують нові ідеї для оптимізації виробничих процесів і знижують рівень помилок;
- мотивація також є ключовим фактором підвищення продуктивності праці. Правильна система матеріальної та нематеріальної мотивації дозволяє підвищити зацікавленість працівників у досягненні високих результатів.

Підвищення продуктивності праці є багатогранним процесом, який потребує комплексного підходу. Поєднання цих заходів дозволяє підприємству досягати високої ефективності та конкурентоспроможності.

Отже, ефективне управління підвищення продуктивністю праці, засноване на аналізі різноманітних факторів і застосуванні відповідних методів вимірювання, є необхідною умовою для успішного функціонування підприємства в сучасних умовах. Систематичне підвищення продуктивності дозволяє підприємствам не лише досягати своїх виробничих цілей, але й залишатися конкурентоспроможними на ринку.

Список використаних джерел:

1. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу : підручник. К.: КНЕУ, 2013. 779 с.
2. Іваненко П.В. Методи підвищення продуктивності праці на промислових підприємствах. Економічні дослідження. 2019. № 2(3), 45-53.
3. Карась П.М., Гришина Л.О., Буга Н.Ю. Проблеми управління продуктивністю праці в промисловості. Економічні інновації. 2010. Вип. 41. С. 127-130.
4. Тимчасові методичні рекомендації розрахунку продуктивності праці в цілому в економіці та за видами економічної діяльності, затверджені Наказом Міністерства економіки України № 916 від 26.12.2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0916665-08#Text>.